

Jana Pátková: Koncepty literárneho priestoru v slovenskej próze 70. let 20. století
(Posudok vedúceho práce)

Autorka dizertačnej práce sa sústredila na tému literárneho priestoru, ktorej sa literárna veda v súvislosti so slovenskou prózou 20. storočia venovala doteraz len okrajovo, hoci podnety pre takýto prístup sa ponúkali. V druhej polovici 20. storočia ešte väčšmi. Slovenská próza 70. rokov 20. storočia predstavuje v jednom, nie nepodstatnom segmente osobitý fenomén, v ktorom téma domova a jej špecifické priestorové konkretizácie neboli doteraz z tohto aspektu hlbkovejšie analyzované. V tomto je základné novum dizertantkinho prístupu. Potrebovala si pritom takpovediac urobiť poriadok v základnej terminológii predmetu (vychádzajúc z pomerne limitovanej bibliografickej základne), keďže v literatúre sa možno stretnúť s pojmami z rozličných topologických definícií a ich rozličných významov.

Zobrazenie krajiny, téma domova, priestor, topos, v ktorom sa realizuje rozprávanie, príbeh, predstavuje v slovenskej próze 70. rokov 20. storočia svojrázny pohľad na kultúrnu krajinu s konkrétnou minulosťou, ktorá pre interpretovaných autorov je najmä spomienkou na detstvo. Cez takýto obraz krajiny autori smerujú k hlbkovejšiemu chápaniu minulosti, čo navyše, v tom špecifickom čase 70. rokov, malo viacplánové konotácie. Dizertantka sa ich svojimi interpretáciami snaží postupne odкрývať. V piatich kapitolách interpretuje diela štyroch autorov prvej normalizačnej dekády nielen cez estetickú hodnotu textov, ale aj z hľadiska topoanalýzy. Ide o poviedkové a novelistické knihy Dušana Duška (Strecha domu, 1972), Ladislava Balleka (Južná pošta, 1974), Stanislava Rakúsa (Žobráci, 1976, Pieseň o studničnej vode, 1979) a Júliusa Balca (Husle s labutím krkom, 1979). Dizertantka ich interpretáciou významne dopĺňa trochu všeobecnými apriorizmami charakteristické hodnotenie tohto obdobia a na štyroch autoroch, ktorí síce netvorili v ňom ešte výraznejší či nebodaj dominantný prúd (ale zasa neboli ani okrajoví), dokumentuje zložitú štruktúru slovenskej literatúry týchto čias.

Dizertantka sa drží striktnie termínu „oficiálne vydávaná slovenská próza“, aj keď situácia slovenskej literatúry nebola nikdy tak radikálne rozdelená ako napríklad v českej. Aj texty interpretovaných autorov svedčia napokon výrečne o zložitejšej štruktúre súdobej slovenskej literatúry, neporovnateľnej napríklad s oficiálne vydávanou českou, pričom výpočet autorov by sa dal isto rozšíriť. Napokon sama dizertantka priznáva, že „neoficiálna produkcia normalizačného obdobia“ je špecifickejšia téma, ktorá si žiada iný prístup.

Interpretáciou uvedených autorov sa dizertantka pokúsila, ako píše, o „odkrytí alebo alespoň zpochybnění některých mimovolně přebíraných dogmat, která se vztahují k uvažování o oficiálně vydávané literatuře sedmdesátých let“. Interpretáciou jednej, ale aj podľa nej dôležitej časti slovenskej prózy 70. rokov 20. storočia sa jej podarilo ukázať, ako sa v tomto období cez návrat toposu domu a cesty, cez úvahy o charaktere periférie, cez podoby otvoreného a uzavretého priestoru u preberaných prozaikov viazali témy domova, motívy detstva, ktoré boli svojím spôsobom rezistenciou voči nastupujúcej normalizačnej praxi.

Dizertácia Jany Pátkovej dokazuje, že napriek tomu, že 70. roky sú začiatkom normalizácie, v slovenskej próze tohto obdobia jestvoval výrazný prúd, ktorý bol nositeľom nielen estetických, ale aj etických hodnôt, ktoré ako hovorieval Alexander Matuška, predstavovali onen presah literatúry, ktorý jej nedovolil podľahnúť dobovým deformáciám. Dizertácia J. Pátkovej to fakticky prvý raz takto dôkladne – exaktnou interpretáciou jedného aspektu – dokázala, čo je dobre pre samú prózu, ale i pre dizertantku.

Odporúčam preto jej dizertáciu prijať na obhajobné pokračovanie.

20. 11. 2005

Doc. PhDr. Rudolf Chmel, DrSc.